PLEDOARIE PENTRU PROFESIONALISM*

Oricine citeşte rândurile de mai jos se poate întreba de ce le-am mai scris, din moment ce autorul cărţii pe care doresc s-o prezint m-a nominalizat, când şi-a lansat volumul (**Biografii lexicale**, Timişoara, Editura Brumar, 2016), ca fiind eu unul din cei care au citit manuscrisul înainte de a fi dat editurii. Am avut şi unele observaţii, atunci, discuţii profesionale cu autorul viitoarei cărţi şi mi-am spus părerea când a fost cazul. Faptul că revin, cu rândurile de faţă, asupra cărţii este rezultatul unei noi parcurgeri a textului – de astădată tipărit – final, care poate spune, eventual, şi „altceva" celui care-l reia.

Iniţial, I. Funeriu a publicat, cu destulă regularitate, într-un ziar arădean, tablete care discutau curiozităţi etimologice, adresându-se unui public eterogen, cititor al presei. Ideea reunirii, într-o carte, a textelor apărute în ziar a fost ulterioară, când cercetătorul a „văzut" că ideea etimologiei „pe înţelesul tuturor" nu numai că începuse să placă cititorilor, ba determina şi reacţii scrise sau telefonice din partea lor. Ghidată de aceste considerente şi păstrând, în mare, structura textelor din ziar, cartea lui I. Funeriu se adresează în continuare unui public larg, ceea ce e un avantaj, în primul rând didactic (poate cuvântul nu e cel mai potrivit, dar exprimă o realitate de care trebuie să ţii seama când parcurgi paginile profesorului), pentru că face educaţie lingvistică (*id est*, etimologică) nu după ureche, cum cred încă unii că s-ar putea aborda etimologia, ci profesionist, serios şi documentat, totuşi fără încrâncenare de specialist acru şi atoatecunoscător. Remarc, pentru început, vastitatea domeniului abordat, mai întâi cantitativ. N-am numărat, de teamă să nu greşesc, cuvintele despre care a scris, din perspectivă etimologică profesorul arădean. La un calcul sumar, sunt câteva sute, destul de mult, şi cred că un indice de termeni ar fi înlesnit parcurgerea paginilor sau căutarea unui termen, mai ales că serviciile unui

BDD-A24976 © 2016 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:51:15 UTC)

computer erau lesne de utilizat în operațiunea de grupare a cuvintelor. Ideea nu mi-a venit atunci când am citit manuscrisul... Cartea se deschide cu o *Introducere*, care prezintă succint „istoricul" conceperii şi scrierii ei şi conține (această introducere) câteva pagini de un real folos pentru cititorul nelingvist: o distincție între cuvintele moştenite din latină şi împrumuturile romanice mai noi şi, în al doilea rând, modul în care funcționează legile fonetice, punctul de sprijin al oricărei investigații etimologice serioase. Totul e prezentat neostentativ, „demonstrațiile" lui I. Funeriu pot fi înțelese fără greutate şi au tocmai rolul de care aminteam mai sus: acela de a descuraja „eforturile" unor amatori de explicații etimologice bazate pe simpla alăturare formală a unor corpuri fonetice identice sau asemănătoare (dar ajunse astfel în mod întâmplător) sau prin apelul pretențios şi ridicul (în ultimă instanță) la cine ştie ce limbi cu care româna nu a avut niciodată înrudiri sau contacte. Aş avea o „explicație" pentru atari preocupări fanteziste. Etimologia pare, dintre toate ramurile lingvisticii, cea mai uşor de abordat. Pare, şi atâta tot... Nimeni, dintre amatori, nu va fi vreodată tentat (nefiind competent în domeniu) să explice de ce cutare sau cutare sunet are un tratament aparte în fiecare limbă şi, de obicei, se supune unor reguli stricte de „evoluție" (în sensul de transformare), aşadar niciun amator de investigații lingvistice nu va ține seama de ceea ce lingviştii numesc „legi fonetice". Și e nevoie de ele, în explicațiile etimologice, ca de aer...

Să revenim la textul lui I. Funeriu. Adresându-se unui public mediu, de obicei (ca studii şi preocupări), era, cumva, firesc ca autorul să aleagă etimologii şi raporturi intersemantice care să atragă prin ineditul lor şi prin gradul de surpriză pe care îl puteau oferi. Aceasta e o altă calitate a cărții: autorul ştie să facă atractiv un domeniu în general arid (lingvistica), descoperind cititorilor părțile lui interesante, noi, spectaculoase, stabilind (în această carte) un „strămoş" comun pentru descendenți la care vorbitorul obişnuit de limbă română nici nu se gândeşte. Cine ar pune laolaltă sofisticatul **Volvo**, cu **revoluție, (a se) holba** sau **volbură**? Cine ar zice că **vie** şi **rovinietă** descind din acelaşi cuvânt latinesc? Cine crede că **scroafa** şi **şurubul** sunt unul şi acelaşi lexem? Și totuşi aşa e, I. Funeriu o

BDD-A24976 © 2016 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:51:15 UTC)

demonstrează aproape matematic, riguros şi convingător. Un mare merit al volumului e dat de stabilirea unei atmosfere (nu i-aş spune chiar colocviale, dar undeva pe acolo) de „complicitate" între autor şi prezumptivii săi cititori. La prima vedere, am crezut că e doar o modalitate de a-ţi atrage cititorii. Nu e numai atât. Autorul reacţionează astfel la ştiinţa aridă, la atitudinea distantă şi scorţoasă a celor care scriu doar pentru ei (eventual pentru câţiva, încă, specialişti). Tonul familiar (pe care profesorul l-a păstrat din articolele publicate în presă) nu dezavantajează deloc cartea, ci o face mai accesibilă, dovedind că ştiinţa nu trebuie să rămână apanajul elitelor. Nu pledez, Doamne fereşte, pentru aşa-numita „ştiinţă popularizată", dar cred că multe chestiuni sofisticate ar putea fi uşor înţelese dacă ar fi prezentate într-un limbaj accesibil. Cartea lui I. Funeriu repune în discuţie (dacă mai este necesar) descendenţa latină şi fraternitatea romană a limbii române, dând o replică fermă (şi explicită, dar mai ales implicită) amatorilor de „dacisme", „celtisme" sau alte asemenea năzbâtii lingvistice. Sigur, azi oricine poate afirma sau publica tot ce doreşte. O face pe cheltuiala sa. O minimă cenzură (ştiinţifică) ar pune lucrurile la punct, în istorie, lingvistică sau, de ce nu, în medicină, unde întâlnim amatori cu duiumul. Nu în ultimul rând, cartea lui I. Funeriu este o pledoarie pentru cunoaşterea temeinică a limbilor străine şi a raporturilor între limbi, întrucât de secole cuvintele au circulat „liber" între limbi diferite, au fost „reîmprumutate", „ajustate" fonetic şi nu o dată, indivizilor le vine greu să recunoască, de pildă în actualul **tenis,** englezesc, pe francezul **tenez** (verb!), sau în nu prea frumosul **bodegă** pe specializatul în domeniul farmaceutic **apotheke.**

Sunt doar câteva impresii, la o nouă lectură a textului. Şi tot la o nouă lectură, n-am putut să nu remarc şi câteva mici deficienţe compoziţionale, care nu mi-au sărit în ochi la precedenta lectură. În câteva locuri autorul a păstrat exprimările de la publicarea în presă a articolelor, precum: „din articolul meu precedent" sau „să începem cu...". S-ar putea renunţa la ele, fără ca textul să sufere. Este, cred, un exces de colocvialitate neconcordantă cu o carte. La finalul multor articole (capitole) autorul a plasat P.S. (post-scriptum) şi P.P.S. (post-post-scriptum). Ele se referă în exclusivitate la conţinutul

BDD-A24976 © 2016 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:51:15 UTC)

articolelor de care aparţin, deci puteau fi integrate textelor (capitolelor) respective, mai ales că de cele mai multe ori aduc utile şi interesante completări de conţinut afirmaţiilor precedente.

Prin modul în care a abordat şi a soluţionat chestiunile etimologice pe care le-a avut în vedere, I. Funeriu continuă o „serie" de lingvişti de renume (îi numim doar pe Al. Graur şi G. I. Tohăneanu), care au făcut din etimologia astfel înţeleasă o pasiune de o viaţă, integrând subtil şi benefic această ramură a lingvisticii în ansamblul ştiinţelor umanistice. Cartea lui I. Funeriu merită o atenţie mai mare decât o fac eu în aceste rânduri. Ea aparţine culturii, nu numai lingvisticii.

*I. Funeriu, **Biografii lexicale**, Editura Brumar, Timişoara, 2016, 246 p.

LIVIUS PETRU BERCEA

BDD-A24976 © 2016 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:51:15 UTC)